

Any I ♦ Barcelona 21 d' Octubre de 1900 ♦ N.º 25

LO PENSAMENT CATALÀ

SETMANARI CIENTIFICH Y LITERARI

Preus de subscripció:

Espanya. 6 Ptas, l' any.
Estranger. 9 " " "
Un número 15 cts.—Atrassat, 25 cts.

PAGOS A LA BESTRETA

DIRECTOR LITERARI

Mossen Jacinto Verdaguer

Redacció y Administració:

Dormitori de St. Francesch, 5

IMPREMTA LA CATALANA

DECADENTISME LITERARI

LÍRICA Y DRAMÁTICA

II

L' art no te patria; la poesia no es patrimoni de nació determinada; la bellesa es de comprensió universal: son aquests axiomas acceptats per tots los crítichs. Però cada nacionalitat te lo seu art, la seua poesia, la seua manera de revelar la bellesa de les coses, com te la seua política, les seues costums, les seues lleys, lo seu caràcter, les seues manifestacions patriòtiques; en una paraula, cada nació te la seua personalitat literaria é històrica.

Historia nacional, no es aquesta una frase vuyda de sentit en lo lèxich de les humanes coses, sino que tanca un sentit profundíssim, regonegut per la sabiesa.

La historia nacional, es un conjunt de fets íntimament lligats y generats per determinada col·lectivitat social. Aquesta col·lectivitat no ha vingut caminant ni s' ha desenrotllat deslligada de la naturalesa propia del punt en lo qual ha fixat sa vida, sino que aquest ha influït notablement en la manifestació de son esperit, donantli un segell propi.

Les obres del humà ingeni evidencian son origen nacional de la mateixa manera que cada re-

volució geològica, com ha dit Taine, ve demostrada per propia fauna y flora.

Axis en la literatura catalana m' esplico son caràcter eminentment religiós y patriòtic de ses èpoques d' or, y marco per influències estrangeres les seues enfermetats ó decadències.

Sé que lo caràcter català es religiós per excel·lència; que nostre cel, nostre mar, nostres montanyes y nostra vida familiar, son fonts de les quals brolla abundosa y pura la creencia religiosa; sé que la base fonamental de tota la tradició catalana, es la idea religiosa; sé més, sé que a pesar de les grans lluytes lliurades per la nacionalitat, jamay s' ha apartat de la consciència catalana lo sentiment religiós: aixó m demostra de manera evident que los renaxements literaris de Catalunya, ses èpoques d' or y fins sa mateixa vida política esplendorosa, han de tenir per fonament lo ideal religiós.

No s' cregui que lo ideal religiós siga un de aquells secundaris que poch influhexen en la manifestació del esperit, nó: la idea religiosa es la que influhex més en la vida y obres de les col·lectivitats polítiques.

Tan es axis, que lo decadentisme literari de avuy ve generat per un desviament de caràcter nacional, que ha portat al indiferentisme y al panteisme á la joventut.

Potser que en cap moment dels moltíssims y

graves per los quals ha passat la vida catalana, s' havia vist un mohiment intel·lectual tan infecond com lo de nostres dies.

Lo indiferentisme junt ab son fill major lo sensualisme, han estès una espessa capa de sal per damunt nostre hermós terren, pera cremar fins les arrels del heroisme y de la abnegació en política, pera destruir en literatura lo germe de les grans concepcions.

L' esperit religiós ha fugit del cor de la joventut quedant l' hermós estol de sos components, com diu la frase bíblica: *sepulcre blanquejat per fora y corromput de dintre*. ¡Angels cayguts, que demà ploraran ab gran dolor sa desventura.

Podria ésser inexorable en lo judici y més vigorós en l' atach; podria flagellar als decadents, grabant ab lo fuet de la sátira en son front lo estigma de traydors, si no sapigués sobradament que viuen en ple periodo de inconsciencia, y la trayció s' amaga en son cor com l' escursó en lo roser, sens que 'n sàpiga res la flor.

He dit que son inconscients, hi ho son en lo sentit qu' explicaré: literaria y científicament.

Literariament parlant ho son, perque no han obert cap llibre de sana literatura, no han meditat lo fondo sentit que tancan les obres del geni. L' article de periódich los ha enlluernat, la anécdota de calendari los ha enorgullit y lo aplauso del adulator los ha enganyat.

Ho son científicament parlant, perque de psicologia no 'n saben res mes que la paraula; de sociologia res mes que el mot; de filosofia les nou lletres que componen aquest nom.

Sols axis pot explicarse plausiblement sa deria de presentarse com á originals pensadors y poetes, eminents encara arrosegant la closca, en un segle que la originalitat filosòfica y poética requereix un profon estudi de preparació, d' acumulació de idees; sols axis pot compendrer l' alegria que senten al tenir un llibre en ses mans, que presenti frases arrancades de la Enciclopedia, de Shopenhauer, Hermann y Leopardi, de filosofia volteriana, ja fa temps discutida, ó de filosofia péssimista, ja fa molts anys propagada.

Per altra part, demostran la pobresa de son esperit, perque creuen rendir homenatge al art, *bell ideal produhit per l' home*, imitant á Rabelais, á Byron, á Alfred de Musset, sense haver consultat á *Ozanam*, sense tindre en compte les paraules del poeta: *«la virtut es més poética que l' egoisme y lo vici, per axó la virtut es en lo fons la més forta y la més divina de las emo-*

cions... Los poetas verdaders cantan la veritat y la virtut, mentres que los poetas inferiors cantan lo sofisma y lo vici. Aquets poetas del vici son músichs dolents que no conexen lo instrument,» ells creuen ésser grans sense tindre en compte tampoch, *«que lo assumpto del trevall eleva lo geni, y que l' home se sent divi parlant de la divinitat.»*

BERNAD Y DURAND.

LO CAPITOL LIII DE ISAIAS

IV

Pera complir la promesa de parlar dels punts més controvertits de aquesta composició, comensaré per lo vers que diu:

Niggás vehú najné veló y iftaj piu

que ha sigut interpretat de tres maneres.

Segons la primera interpretació he traduït: *Lo han maltractat* (lit: ha sigut maltractat), *més Ell ho ha sofert, no ha obert sa boca*.

Es la interpretació del Rt. P. Knabenbauer en sos Comentaris sobre Isaías, que fan part del monumental *Cursus completus S. Scripturae* que publica la Companyia de Jesús: *Textum hebr. verte: vexatus est (exagitatus, male tractatus), ipse autem submisit, id est, patienter tulit, placate toleravit*.

La segona interpretació es: *Ha sigut maltractat, y Ell ha sigut atormentat* (ó be afligit), *y no ha obert sa boca*.

Es la interpretació més comú. La proposan Gesenius, Drach, Buxtorf, Pagnino, Vatablo, Arias Montano, etz. Tots aquests autors traduhexen: *Vexatus est, isque afflictus est; oppressus est, et afflictus est; oppressus fuit, et ipse afflictus*.

A tantes autoritats s' hi ha de anyadir la dels LXX, qui han suprimit la paraula *niggás* (ha sigut maltractat), pero han traduït lo restant: *Kaf autós dia to kekakósthai ouk anoíguei to stóma autóu*: y Ell al ésser atormentat no obra sa boca.

Aquestes dues interpretacions convenen en pendre en un mateix sentit lo verb *nagás*; se diferencian en que la segona tradueix *janá* per atormentar (ó afligir) que es lo sentit que te ordinariament, mentres que la primera lo tradueix ab un sentit menys freqüent, pero que se troba, per exemple, en lo llibre del Exodo, X-3, en forma Nifál, y en lo del Génessis, XVI-9, en la forma Hitpahél.

La rahó pera creuer que Isaías, en aquest vers pren lo verb *janá* en lo sentit menys freqüent de *se submisit*, es que lo pronom *hú* (Ell), usat aquí enfaticament, tot lo que te de bonich en la traducció de Knabenbauer, ho te de descolorit en la de Gesenius.

Compàrintse les dues traduccions rigurosament literals:

Ha sigut maltractat, y Ell se ha somés, y no ha obert sa boca,
Ha sigut maltractat, y Ell ha sigut atormentat, y no ha obert sa boca.

A que ve lo pronom *Ell*, enfàtich, entre dues paraules sinonimes com maltractat y atormentat?

Y si se vol traduhir: *Ell se ha afligit*, faré la mateixa pregunta: á que ve lo enfàtich *Ell*? Si lo Just fou maltractat, que te d' extraordinari que estés afligit?

Aquesta observació es tan natural que Pagnino ha suprimit lo pronom no sabent que ferne: *oppressus est, et afflictus est*.

Per ço lo esmentat jesuita, insistint en que *janá* no vol dir aquí *afflictus est*, escriu: *ergo submisit se, se subiecit, patienter tulit*.

La interpretació tercera es la de St. Geroni: *Oblatus est quia ipse voluit, et non aperuit os suum*.

Convé ab la de Simaco: *prosenéjthe kai autós hypékouse... oblatus est et ipse obedivit... (1)*

La frase *oblatus est* suposa haver llegit *niggáx* per *niggás*, es dir, ab la lletra *xin*, y no ab *sin* com llegim avuy.

En quant á la frase *ipse voluit* es difícil parlar ab seguretat del seu origen (2).

MOSSEN JOAN B. CODINA Y FORMOSA.

RESIGNACIÓ Y ESPERANÇA

Al eminent poeta de l' Illa, Mossen Miquel Costa y Llobera, Pvre.

AVIA Y NETA (3)

—¿Per qué esteu trista, l' avia?—Si us veig penar,
mon tendre cor de nina—l' heu de trencar.
Sortiu...dexeu la cambra...—veniu ab mí...
que jo us faré de cossa—fins al jardí.
Vora l' estany dels lliris,—dels lliris blaus,
sentireu com resilen—novelles aus.
Axis. Seyeu á l' ombra—del florit llor
que axopluga á mos pares—en temps millor,
y al peu de la glorieta—hon, falaguer,
prenia l' sol mon avi—l' hivern darrer.
Aquí, veyent com volan—pardals al niu,
espliqueume, padrins,—tot quant teniu
mentres la punta acaba—pel tovalló,
donchs ja s' acosta l' dia—de Comunió.
Compteume vostres penes—y no ploréu,
que si esteu trista, l' avia,—mon cor trenquéu.

—N' es ma canço de sempre,—tota tristor,
quan se 'n comptan setanta,—may riu lo cor.
Ditxosa tu, filleta!—Qn té dotze anys,
ni sent al front espines—ni al pit afany.

(1) Probablement deya lo mateix la versió de Teodosiós. Vegis los fragments de les Exaples de Orígenes en la Patrologia grega de Migne.

(2) Forte vocem explicuit respondit que notio voci janá frequenter inest ut patet in Naphai, cum ut servus Domini iactantiter respondeat Domino ad passianem vocant (cf. 56, 2, 4) uti debr. 10, 7 immutetur: Tunc dicit: ecce venio. (K. m. b. e. n. h. Comm. in Isaiam).

(3) Presente ab lo pronom personae extraordinari en lo Cantamen celebrat á Olor lo dia 9 de Setembre prop passan.

Móguen àngels y verges—tots blanchs ditets.
Mentres rajan les puntes—de tos boxets,
ves comptant mes angoxes,—no tenen lí,
json més que les agulles—de ton coxí!
Si tu ets la primavera—jo soch l' hivern,
tes il·lusions hermoses,—mon dol etern.
Veus la terra florida,—lo cel tot llis,
jo hi veig fulles groguenques,—un núvol gris.
Per tu, sols té campanes—l' antich cloquer
quan á trillo repica—lo campaner,
jo tant sols les escolto,—trista de mí.
quan ploroses anuncian—lo toch de fi.
Set voltes han vist l' era—los batadors
de quan, morint ton pare,—dexá tants cors.
Be diu la rodalia—que l' fort casa!
fá set anys que s' aguanta—sense puntal.
Acabats los jorns tristos—de l' any del plor,
un altre colp de dalla, nova buydor.
Nos dexá l' tris Novembre—lo jardí nú,
jo quedava sens filla,—sens mare tú.
Sis anys tot just tenias.—Los angelets...

mes... fá estona no sento—ballar boxets.

Fes la tanca y no plores,—si has de plorar,
no remoch més les cendres—del vell fossar.

Fes la tanca y no plores,—si ve el rector
veurá tota la punta—regada ab plor;

veyent fil d' or y llágrimes—sobre l' coxí,
creurá que en filas perles—ab daurat lí.

Sis anys, com dich, tenias.—Los angelets
prenian tots ulls verges—per mirallers,

semblavas la rosella—dintre dels blats,
de ta rossor ullpresos—y enamorats,

tos rulls caragolavan—los sevalls
y ja l' deyan hermosa—tots los fadrins.

Orfanta de pares,—no l' faltá amor,
tos avis l' han duyt sempre—dintre del cor.

Mes jay! fá poch la testa—del Pirineu
com la meua s' omplia—de blanca neu.

Lo vellet de ton avi—dexá l' ascó.
Per última vegada—sella ab petó

ton front sempre puríssim.—Tot arraulit,
pera may més alçarsen—caygué en lo llit.

A tonch d' Ave-Maria—tingué un trevall,
al acabar lo d' ànimes—feya l' badall.

Si abans per dos pregavan—los tres tots junts,
preguém ara les dues—pels tres difunts.

¿Vols dissort més amarga,—vols més tristor?
Aquestes son mes penes,—neta del cor.

Romovent tantes runes—m' he d' eotristir,
si ja l' porto ací dintre—lo cementiri!

—Alegreus, padrins,—y no ploréu,
ja fá estona que plora—també l' cor meu.

¿No us alegra natura?—Los rossinyols
assajan dintre l' eura—lo cant mes dolç.

Perfúm de primavera—se va esbargint,
les roses de Sant Jordi—ja s' van obrint.

Demá es dia de gloria,—passat demá
quina Pasqua florida—per mí socó!

La flor eterna flayra—ga y llessant,
per blanca papallona—rae volent á mi.

Lo líl·li de les verges,—de cast. color.

fins sento que 'm demana,—per test, lo cor.
Alegreuvos, padrina,—passat demà
quina Pasqua florida—per mi seràl
Ja moch la última agulla,—l' últim boxet.
Si ve ab la tovallola—l' escolanet,
quan torne á la abadia—dirá al rector:
«la tovalla es de plata,—la punta d' or.»

—Per tu, neta ditxosa,—tot es bonich,
jo de viure al desterro—cansada estich.
Per tu lo jorn de Pasqua—se va atansant,
per mí sempre es divendres,—divendres sant.
Tu sents lo toch de gloria—no gayre lluny,
per mí lo de tenebres—aprop retruny.
Quan ja s'as custodia—del Pá diví,
demánali no 'm falte—pel llarch camí
lo Viátich que desitjo—ab viu anhel
quan, sola al mon dexant-te,—me 'n puge al cel.
Que la esperança es jove,—si ho sabré jo!
D' un cor vell ¿qué ha d' exirne?—Resignació.

JAUME BOLOIX Y CANELA.

MOVIMENT CIENTIFICH CATALÀ

Creyém serà de gran utilitat inaugurar en nostre setmanari aquesta secció, puix entra de plé en lo que 'l títol del mateix significa. Ja ho deyam l' altre dia: Catalunya está en plé renaxement científich, digne parió del polítich é industrial, y per lo tant cal que totes les persones que s' interessin per l' avens de la nostra Patria s' hi fixin ab molta detenció y procurin aydarlo en la mida de les seues forces, puix lo trevall científich encara que resti poch menys que amagat en los gabinets y laboratoris, no perçó dexa de ser de gran trascendencia, y á la curta ó la llarga ve 'l dia en que 's palpan los seus resultats práctichs. Pero encara que no fos per açó, encara que no fos més que per continuar la historia científica de Catalunya, per recalcar més y més la seua personalitat, estaríam obligats á portarhi nostre gra de sorra tots quants nos sentim ab vocació per los estudis científichs.

En la historia de la ciencia hi ocupa Catalunya un lloch distingidíssim; cal no mes fullejar-la per trobarhi figures com les d'aquell Athon, bisbe de Vich, qui fou mestre del célebre Gerbert (Silvestre II); Ramon Llull, Arnau de Vilanova, Ferrer de Blanes, Viladertes, Vas, Girau, Miquel Servet, Francisco Salvá, Jaume Salvador, Carles de Gimbernat, Carbonell; y com aquets molts y molts d'altres, y sense que citém encara los d' aquest sigle en que tant han adelantat les ciencias.

Una cosa nos cal fer notar, y es, que 'ls catalans s' han distingit sempre molt més en les ciencias dites naturals, á causa sens dubte del propi carácter nacional, eminentment práctic.

Faig aquesta observació porque lo que 'ns diu la historia respecte als passats segueix formant lley, y avuy en dia los homens de ciencia de Catalunya que més se distingexen, no diré pel seu saber, puix açó pot esser relatiu, sino per la importancia y número dels seus trevalls, son també los qui 's dedican als variats grupos de les ciencias naturals.

Devém fer notar que aquesta secció no será fixa, sino que la publicarém quan hi hage materia suficient tant pel número com per la importancia; y fins al próxim número en que sembla hi haurá tasca llarga.

MOSSEN NORBERT FONT Y SAGUÉ.

D' ACÍ Y D' ALLÀ

En la Revista setmanal *La Veu de Catalunya*, si no m' enganya la memoria, vareig publicar una rondalleta popular, estil de faula, segons la qual lo llop y la guilla departían amistosament sobre les virtuts ó facultats que cada hu dels animals anava demanant al Criador; y al preguntar la guilla qué li havia demanat l' home, ab tó de burla contestava 'l llop: «Traça y manya.—Donchs, á tu 't traurá del bosch y á mi de la montanya», li replica sentenciosament la guilla.

Aquesta en síntesis es la rondalleta, que poguí recullir de llabis de ma mare, y avuy recordo aquí, pera afegirhi una petita nota.

En una noveleta castellana del sigle XVII, no molt coneguda per no dir desconeguda del tot, qual títol es «El Rey Gallo, y Discurso de la Hormiga, viaje discursivo del mundo, y ingratitud del hombre, su autor Francisco Santos, criado del Rey nuestro Señor, etc.—En Madrid, 1671», al començar lo *Noveno Canto del Gallo*, plana 213, hi ha una rondalleta, en la qual tothom hi veurá una variant de la popular catalana abans esmentada.

Traduhesch:

«Enviá un dia la Guilla á sos petits al camp y al cap de poca estona tornaren assustats al cau, dihent:

—Mare estimada, qu' hem vist una espantosa fera, ab uns ullals disformes de marfil, que 'ns volía matar.

—Fugiu d'aquí, respongué, no tingueu por, que es un elefant, y de besties grosses no 'n tremoleu.

Tornaren al camp l' altre dia, y fugint, toparen altre cop ab llur mare, dihent:

—Mare aymada, quina altre fera hem vist ab dues punxes afinades al front.

—Calleu, covarts, los hi digué, que no fan mal aqueixos animals si no 'ls fan mal; torneusen.

Se 'n anaren curt temps al camp, y altra vegada ansiosos á llur mare:

—Ay, pobres de nosaltres! que ara si que ab mo-

tiu tenim por: hem topat ab un enemich ab uns ganyivets afinats per unghes, onejant terrible pellossera, ab ulls ferotges.

—Calleu tontets, digué, torneu al camp y no'n passeu ansia, que aqueix animal no es tan brau com l'heu pintat.

Se'n anaren, y al poch temps tornaren:

—Ay mare aymada, quin animal més hermós hem trobat; no era fera com les altres, sino molt diferent, desarmat, apacible y manso, ab un acara tota riolera.

—Ay pobrets de vosaltres! digué, ay fillets meus, que aqueix es lo més ferotge de tots, puix anch que sense armes, te manyes y traces; ara hi ha que témer, que aqueix es l'home: gardeuvos de sa malícia.

Açó digué la Formiga, etc.»

Axí, d'allavors ençà, ha anat repetint la Formiga, la *laboriosa* Formiga, recordant la rondalleta de la Rabosa y les Rabosetes, pera ensenyarnos que no hem de témer les apariencies, y que la por la hem de guardar pera'l verdader perill.

Peró, la Guineu de la rondalleta d'En Santos no es pas un bon espill de prudencia.

Sos fillets s'assustan,—y no pas ab manca de rahó —á la vista d'un Elefant, y la Guilla entenimentada los hi diu que no hi ha que témer de besties grosses. ¡Pobrets de nosaltres, que aquesta falsa máxima la han tinguda en compte les guineus polítiques, y ara ne toquem les conseqüencies!

Fugen després al veure un Brau, y la Guineu mare, refiantse de la seva astucia, los recrimina dihéntlosi «covarts». Y'l depreciatiu mot ha fet forrolla; y quan la verdadera prudencia de la Formiga ha posat en evidencia la insensatesa dels valents de saynete, d'aquells de la darrera pesseta y la darrera gota de sanch, de per tot arreu han sortit rabosetes polítiques ab lo mot clássich de «covarts, més que covarts».

Fugen també esporuguits davant del Lleó, y la Guilla valenta 'ls califica de «Tontets», ella, la entenimentada, convençuda de que «no es tan brau com lo pintan». Y les rabosetes polítiques, verdaderes filles de tal mare, no sols no escoltan los consells de prudencia de la Formiga, sino que s'encaran ab desdeny ab los pochs ó molts que demostran tenir sentit comú, y ab rialleta de mofa diuhen encara: «Sois cuatro locos.»

Y 'ls fills de la Formiga s'afanyan, treballan, van fent lo seu fet, sentintse de totes.....

¿Será possible que aquest animaló imprudent no recobre 'l seny fins al precís moment de fer lo darrer badall?

Y axí continúa, y continuarà dihent la Formiga...

SEBASTIÀ FARNÉS.

EXCURSIÓ

desde la plaça del Padró de Barcelona al santuari de Nostra Senyora de la Salut, situat en una fondalada que hi ha entre les montanyes de Sant Pere Martre y de Santa Creu d'Olorde.

(Continuació.)

Arribant al comensament del barri d'Hostafranchs, just es ferne recordansa de la Creu *coberta*, que hi havia en aqueix punt. Fora los portals de la ciutat s'hi axecaren Creus que no indicaven pas los límits del terme, sino la proximitat de les muralles.

Axís se'n trobava una fora lo Portal Nou prop lo siti del primitiu convent del Angels; una altra fora lo Portal del Angel, no lluny del punt hon s'hi axecá lo primer convent de Jesús en lo primer ters del segle xv, en quina época era anomenada la *Creu tremenda* y que sens dupte assenyalaria l'acabament del carrer dels Orbs, avuy Passeig de Gracia; una altra n'hi havia fora lo Portal dels Ostallers, quina socolada recordem haver vist; y també n'hi havia una altra fora lo Portal de Mar, les quals junt ab les que hi havia axecades algú dia en lo terraplé de la muralla de terra, un colp foren tretes les que hi havia alsades en la Rambla, quan aquesta riera era á les afores del segon cercle enmurellat de Barcelona, nos dona suficient idea del carácter relligiós que caracterisava aquesta capital en aquelles centuries dels acabaments de la Edat Mitja y comensaments de la moderna iniciada pel Renaxement de les Arts.

La *Creu coberta* es ja citada en 1480, dihentnos lo document d'hon havem tret la nova, que als 6 de Novembre del mateix any, Ferrán II anomenat lo Católich, venint ab l'Infant, fou rebut en aquell punt hon estava axecada per los Concellers, Cónsols de Mar, Veguer y alguns Prohoms, entrant tots plegats una volta fets los acataments de rúbrica, á la ciutat pel portal de Sant Antoni y á la claror de 50 antorxes fetes encendre pels concellers. En aquell mateix siti en 1492 sortiren los magistrats populars á rebre una embaxada que venia del regne d'Aragó y ciutat de Zaragoza. Y es digne de notarse que en aquella ocasió ja hi ha noticia de que prop la tal Creu, hi havia ja un plá empedrat apropósit pera efectuarhi les tals recepcions reys ó de personatges á qui per sa dignitat corresponia l'obsequi de sortirlos á rebre.

No fou per lo tant en 1573, com apunta nostre excelent amich Mossen Norbert Font en sa erudita obra «Les Creus de pedra», fabricada la *Creu coberta*, sens que axó no vulga dir que en tal fetxa fos substituïda per una de nova la que era antiga ja; tant més, en quant veyem que

als 17 de Febrer de 1526, ja lo venerable Rector y Obrers de Santa Maria del Pi, sollicitan als Concellers lo permís pera anar en solemne y piadosa processó á buscar los ossos dels sentenciats á mort que's trobaven en la tal Creu, obtenint lo demanat y efectuant en conseqüència aquella cerimonia als 23 dels expressats mes y any.

Y es curiós fer constar que no alcansant lo tal permís, més que als ossos que's havíen despresos dels cossos d'aquells infelissos, s'ompliren set caxes d'aquelles mortals despulles que després foren sepultades en lo fossar parroquial, situat en lo que ara es plassa del Beat Joseph Oriol. Y tenint en compte que no anaren á recullir los mentats Rector y Obrers del Pi, més que 'ls restos d'aquells sentenciats que hi havia en la *Creu coberta* y no d'altres punts que sens dupte també hi havia d'aquelles penjarelles humanes, per rahó de que aquells altres llochs no corresponien al terme parroquial de la predita iglesia, havem de convenir en que hi havia en aquells temps abundancia de gent criminal ó be que la justicia humana era molt severíssima.

La tal *Creu coberta* que es la que havem encare conseguit sens que'n conservem cap recort, fou donchs la segona, comensada en 1573 y acabada en 1575. Lo motiu per anomenarla axís es de que's trobava axoplugada per un cobert ó portxo que probablement comprenia aquell tros empedrat de que havem fet mèrit avans, servint pera rébrehi les persones reials y elevats prohoms que per aquell cantó venían á aquesta capital. Ab tot creyem que en 1802 ja no existia lo tal porxo, puix recordantlo es perque al entrar Carles IV y Maria Lluïsa als 11 de Setembre d'aquell any que acabem d'indicar, se construí una artística glorieta ricament adornada hon foren rebuts aquells marit y muller reials, ab son acompanyament entre quins personatges s'hi destacava lo célebre Godoy, príncep de la Pau.

La Creu en qüestió fou enderrocada en 1823 y tornada á axecar al any vinent per l'Ajuntament que hi havia aleshores, reparant axís lo mal fet dels *negres* que no sapigueren respectar aquell signe redemptor que havien respectat les tropes napoleòniques. Mes tart fou definitivament enderrocada la *Creu coberta*, servint part de les pedres que la sustentaven y en les quals hi havien trovat bon descans los fatigats viandants, per guarda rodes d'una casa de la carretera de la Bordeta, segons es pública fama.

En aqueix siti hi havia no fa encare trenta anys la *Muda de rodes*. Consistia axó en que no poguent entrar dins la ciutat cap carro ab rodes grosses ó groxudes, allí eren canviades per altres que no podien ocasionar tan perjudici als

empedrats dels carrers y places; essentne axó un altre arbitre que sens dupte tenia la corporació municipal pera poguer tenir ben empedrada Barcelona, además de la Rifa setmanal, que á propòsit se celebrá á casa la Ciutat durant molts anys.

Per lo costat dret de la carretera que anem passant hi hagué lo que encare se'n diu Fondo de Valldonzella, lo monestir de monjes Bernardes ó del Cister, que fou fundat avans del 1230 en lo terme de Vallvidrera, passant en tal any per aquest punt mercés al zel del insigne prelat Berenguer de Palou.

Allí estigué fins al temps de la guerra de Catalunya contra Felip IV. Llavors les monjes vegérense obligades á abandonar aquell casal hon hi havien tingut estada tants reys y persones reials, descansant de les fatigues del camí ans de fer sa entrada á la ciutat, y en quina celda prioral havia acabat sos dies l'últim monarca de nissaga catalana, En Martí l'*Humà*, als 31 de Maig del any 1410. Retirades algunes monjes á les cases de ses families y altres en la casa d'un particular prop lo convent de Santa Caterina, esperaren lo Setembre del 1670 en que 'l Abat de Poblet, va cedirleshi la iglesia del *Priorat de Natzareth* situat dins la ciutat, d'hon foren tretes també en temps de la guerra de la Independencia, en quin temps los francesos varen determinar enderrocar aquell tercer convent de Valldonzella, pera formar en son lloch un camí cobert. Y per fi en 1826 pogueren comensar á construhir la actual que es á la entrada del carrer de Ponent per la part de la Ronda de Sant Antoni, essentne aquesta casa més reduhida que la anterior.

En la *Creu coberta* comensa l'antich barri d'Hostafranchs. Y al dir antich, no's ha de suposar que compti molts cents anys, no. Hostafranchs va ésser fundat en 1835 per un vehí del poble d'Hostafranchs, proper á Cervera, que va venir aquí y establí lo que avuy es *Hostal vell*. Per ésser l'amo d'Hostafranchs y lo seu Hostal, fora del circuit comprés al pago dels drets de consums de la ciutat, paravan allí molts arrieros pera poguer més ventajosament vèndrer los articles als compradors de les afores, se originá aqueix nom, que quedá més tart confirmat establintse un altre hostal que per estar situat en iguals condicions, com eren dos los *Hostals franchs*, quedá sancionada la paraula Hostafranchs.

Anaren axecantse cases y lo que eren horties s'aná convertint en caseriu, augmentant de manera tal, que en 1857 l'Ajuntament va creure del cas, decomú acort ab l'autoritat eclesiástica, establirhi una iglesia á fi y efecte de que 'ls qui

vivían allí poguessen usufructuar los auxilis espirituals y materials de la religió. Aleshores fou quan s'axecá un senzill edifici que serví d'iglesia parroquial per aquell vehinat, essentne sufraganea de la parroquia de Santa Maria de Sans. Y com hi fou portada en una tartana y en processó desde'l *Pes de la Palla* aquella imatge de pedra, que avans del enderrocament de les muralles havia sigut venerada per espay de centuries en aquella capella que hi havia sobre lo Portal del Angel, es que la tal iglesieta fou anomenada parroquia del Angel de la Guarda.

Aytal imatge es un continuat recort d'aquella llegenda tan popularisada, de que entrant un día Sant Vicens Ferrer á nostra volguda ciutat, va véurer un ángel sobre lo ja citat Portal dels Orbs, y preguntantli per qué s'estava allí, fou respost que per manament del Altíssim guarda-va Barcelona. Y havent fet memoria lo Concell municipal del any 1466 d'aquella versió tradicional, ab motiu de la pestilencia que delmava als barcelonins, va colocar sobre la entrada de la capital aquella figura y fou anomenada Portal del Angel. Y aquella mesquina y antiartística iglesia s'ha convertit en un artístich temple que conforme queda indicat ja, fa honor al recort del difunt bisbe Catalá y Albosa, y al qui fou Rector de la tal parroquia independent are de la de Sans, lo Dr. Fra Vicens M.^o Triadó á quin zel se deu en primer lloch que s'haja pogut axecar un bon edifici religió.

RAMON N. COMAS.

CRÓNICA

En lo present nombre comensém la publicació de la traducció catalana de la notable obra de Boccaccio, *Fiameta*, corresponent al darrer ters del segle xv.

Aquesta edició, que es la primera que s'ha de dita traducció, procedent del Monestir de Sant Cugat del Vallés, la dirigexen nostres companys de Redacció Carles L. Viada y Lluch y Joseph Bernad y Durand.

—Lo dimars passat se va celebrar en aquesta Audiencia la vista de la causa instruida contra D. Joan Santamaría per una poesia publicada en lo setmanari *La Veu del Vallés* y contra D. Jaume Maspons y Camarasa per un article publicat en lo mateix periódich ab motiu de l'arribada del Sr. Bisbe Dr. Morgades á Granollers al fer sa entrada al bisbat. Varen defensar als acusats los advocats D. Joan Mon y Bascós y D. Francesch Ripoll y Fortuño. Lo jurat dictá veredicté d' inculpabilitat. Nos en alegrém,

—Ha sigut nombrat en virtut del fallo del tribunal de oposicions pera desempenyar la plassa d' auxiliar numerari de la cátedra de Física d' aquesta Universitat D. Antoni Estalella y Graells, fill de Vilafranca y distingit alumne que fou de la Facultat de Ciències.

—Havém rebut la revista internacional de folklore que s' publica á París ab lo titol de *La Tradition*. No cal dir si establím ab gust lo cambi, planyentnos sols de que lo re-

duit del nostre setmanari no ns permeti inclourehi una secció d' aytal ciencia tan interessant pera la genealogia de les nacionalitats.

—Lo Sínodo de la Esglesia cismática oficial de Russia ha excomunicat al Comte de Tolstoi, autor de *Sonata de Kreutzer* y moltes altres obres

—Baix la presidencia del insigne geólech Mr. Albert de Lapparent se ha celebrat á Munich lo quint Congrés internacional de sabis católichs.

—Los Bisbes de Suissa católica han resolt fundar á Friburg, com anexo á la Universitat, un Seminari internacional de Teologia.

—Se ns ha enviat desde Madrid un recordatori de la mort de la Sra. D.ª Julia Roger-Pocheville de Rubandondeu-Corcelles ab motiu del segon aniversari d' haver dexat d' existir en aquella vila reyal, als 29 de Setembre del 1898. Per la nostra part fem memoria á nostres llegidors de la virtuosa y caritativa dama barcelonina, artista distingida, premiada en les classes de violi de la Escola Nacional de Música de Madrid y en les del Conservatori de París, y desitgem que son recort no s' esborri del pensament dels qui ploran aytal pèrdua, y que en lo cel pogan trobarla en son día, tots aquells que en la terra han tingut esment d' ella.

—A Sant Feliu de Guixols hi ha 'l projecte de fundar una Biblioteca pública catalanista. Així ho llegim en *El Puerto*, de dita població.

—S' ha encarregat al escultor D. Miguel Blay la execució del monument que s' ha d' erigir al Sr. Chavarri á Portugalete.

—Nos asseguran que al conegut agricultor de Manlleu, D. Ramón Madirolas y Codina, premiat ab duas medalles d' or en la present Exposició Universal de París, ha sigut cridat pel ministre d' Agricultura pera conferenciarhi sobre los medis de donar desenrotlló á la agricultura, en forma que servexi d' aturador á la present crísis industrial.

—En lo Saló Parés s' hi ha exposat una colecció de quadros al oli del pintor M. Balasch. La majoria consisteix en estudis d' interiors de temples que resultan d' una entonació massa de cromo, y escenes de carrer que s' recomanan per la veritat y color local ab que estan presentades.

Vidal y Firmat ha presentat dos quadros de figura de dona pintats ab correcció y bon gust.

V. Castell una escena infantil que s' recomana molt tant per la composició com per lo colorit, no perjudicantla la minuciositat de detalls com sol succehir moltes vegades.

G. Miró Lleó ha exposat quatre quadros de flors y fruytes que mostran facilitat.

En Brull hi te una colecció de quadros de varies mides manifestantse l' artista de sempre, ab aquelles cares tan ben pintades que fan simpática l' entonació de pintura antiga que es la nota característica d' aquest pintor. Entre los retratos nos ha semblat veurer lo d' un amic d' aquesta redacció. A dir la veritat no ns ha satisfet gayre ni per la posició de la figura, pel color, ni per la semblança. Es mes bonich lo natural.

TEATRES

EUDA DE URIACH

«Lo que no ha lograt lo primer teatre l'rich de Espanya, deya *La Patria* referintse al estreno de aquesta ópera, ho ha conseguit lo teatre de Novedats;» y axó que deya aquest periódich ab tó de sátira, trobant reduhit lo march y modes-

tos los artistas, hon se ha presentat y que la han cantada, pera obra de la tanta importancia, 'ns ve á demostrar una de dues coses: ó que En Vives coneix als madrilenys, com nosaltres, y per tant no ha volgut fer pera ells en tres anys lo que ha fet pel teatre del Sr. Elías sols en los mesos d'Agost y Setembre, es a dir, terminar la ópera, ó be que 'l mestre català ha tingut empenyo especial en que fos lo públich barceloní 'l que gosés primer de la seva *Euda*, y en aquest cas hem de agrahirli coralment á n' En Vives son amor á la terra.

Lo estreno de *Euda de Uriach* fou un triomf pera lo músich, més, moltíssim més superior que pera 'l poeta. *Les Monjes de Sant Aymand*, de hon es tret lo assumpto, teníen situacions hermosament dramáticas que no ho resultan pas tant de bon punt en lo drama lírich: per exemple, la aparició de Roger de Venafur en mitg de sos servents indisiplinats, escena de una intensitat gran en lo drama y quelcom debilitada en *Euda*; la presencia d' aquesta en lo desafiament de Roger y Tibalt, y quasi tot lo darrer acte, que podria reduhir á un epílech curtíssim, que no perjudicaria pas com ara (no parlem de la música), ans be donaria major relleu als dos actes anteriors, que 's poden presentar com modelos de lo que ha de ésser la acció en lo drama lírich.

Mes no hem vingut á parlar del llibretista, sino del músich, á qui creyém que 'l Art li haurá á les hores de ara obert de bat á bat ses portes. Y en veritat que la obra de En Vives, considerada acte per acte, es admirable; y 'ns expressém així, perque entre ells majorment entre 'l primer y 'ls restants, hi trobem á mancar de vegades quelcom de unitat musical, mancament degut, mes que á insuficiencia, que prou ha dat á conèixer En Vives que posseheix á dolls aptitud é inspiració pera 'l drama lírich, á haver sigut escrita la obra en 'l espay de tres anys y á estones, que li dexava lliures lo cultiu malaguanyat del que 'n diuhengénero chico.

Y es axó una verdadera llástima! Perque aquest conjunt homogeni era de esperar de qui qui com En Vives, á mes de son geni natural y de una disposició no pas comuna á assimilar-se los cants populars y litúrgichs, sab estudiar tan á fons á Wagner y á Beethoven, desentranyantlosi belleses pera molts ignorades, y produheix peçes tan admirables com la cansó de Severí y lo brindis de Roger y Tibalt en lo primer acte; los ballables de les bruxes, lo atrayent duo de Euda y Sor Mahalta y tot lo quadro tercer del segon; tot, tot, sense excepció, lo acte tercer, que es allí ahon se revela espléndida la personalitat musical d' En Vives; lo duo final, y axis en lo quart, com en lo primer y tercer actes, lo sever y solemníssim cant de Pere lo Ermitá y de sos creuhats, que es lo fons magestuós sobre que 's desenrotlla lo amor passional y místich de Roger y de Euda.

La presentació de la obra y sa execució no 'ns equivoquem al dir que han sigut lo-número hù de la temporada. En Longobardi feu un Roger molt notable. Iluhint sa veu potentia en los molts passatges aguts y de dificultat que té assignats en la obra. La Srta. Marina Cañizares, ab aquellà veu que li brolla dels llabis com un afiligranat de argent, y ab aquellà mímica tan ingenua com amatenta, feu una Euda apassionada, dolça é ideal, puix tan be escau á sa gentil figura lo riquíssim trajo bisanti com lo senzill hàbit de religiosa. Lo baix Rosatto, que es qui porta la càrrega de la obra, feu un Pere lo Ermitá que be 'l voldrian á Madrid si arriba allí á estrenarse aquesta ópera; y no descomponguren gens lo quadro en llurs *particelle* los Srs. Aragó (Tibalt) y Blanch y la Senyoreta Homs (Sor Mahalta), fentse aquesta aplaudir molt justament ab la Srta. Cañizares (lo únich picament de mans que ressoná pels artistes la primera nit) en la interpretació del duo del segon acte. Dels demés artistes, si no se 'n pot dir be, tampoch se 'n pot dir mal, y respecte á la orquesta, als coros y al ball no 'ls tenen pas mellors en lo Liceu: ¡com que son los matexos!

Y veuse aquí com no resulta veritat aquellà profecia de *La Patria* de que «lo que no podrà peñdonarsele nunca á Vives es que una obra que nació á la vida con los vuelos que traía la ópera *Euda*, haya venido á ser desflorada en un teatro de tercer orden, pésimamente acondicionado, é interpretada por una modesta compañía de artistas laboriosos, pero de muy escasa importancia.»

Nostre aplauso y enhorabona al Sr. Perez Cabrero, que ha ensajat y dirigit ab verdader carinyo la obra, y á vosté, mestre y amich, Sr. Vives, lo repicament de campanes y a aquells crits de *¡gloria!* ab que termina *Euda*.

LL. C. V. y LL.

—Lo concert del dimars en lo Principal resultá un acon-texement musical, en Pau Casals se mostrá com sempre lo artista de cor enter que fuig d' efectismes, defecte de casi tots los concertistes. En Harold Bauer que ha vingut precedit d' una fama envejable, ja en lo *Carnaval* de Schumann, se pogué conèixer qui era, conexement que s' accentuá en los demés números y arrivá á sa plenitud en la *Rapsodia* de Listz y la cavalcada de *La Walquiria*. Hem estranyat molt que no s' hagi fet ressaltar tot lo que de notabilíssim te 'l artista inglés y que nosaltres per falta de espay nos limitarém sols á manifestar: que diu d' una manera gran y robusta, pulcra y esmerada y sobre tot ab una seguretat y execució pasmosa.

Una ovació entusiasta fou tributada als dos artistes després de cada número y sobre tot al final.

La Catalana.—Imp. de J. Puigventós.—Dormitori St. Francesch, 5.

CALENDARI CATALÀ

DE PARET

Any

1901

Publicat per la

Imprempta LA CATALANA

S' avisa als corresponents que s' ha posat á la venda 'l *block català* pera 'l any vinent. Enguany havém fabricat elegants tarjas de cartró, de fusta imitació noguera y de noguera macissa.